

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND NORMA ȘI RAPORTUL JURIDIC CIVIL

CORINA BUZDUGAN*

Abstract. The civil legal law and the civil legal report are two closely related and interdependent concepts. It can be determined, with the help of the civil legal law, the structure of a civil legal report. Therefore, the civil legal laws are not just guidelines or pieces of information, they have a binding or mandatory character.

Keywords: legal norms, civil legal report, subject, content, object

Norma juridică civilă și raportul juridic civil concret sunt două noțiuni care se află în strânsă legătură și interdependență.

Fiind parte integrantă a normelor sociale, normele juridice se adresează conduitei umane. Ele *reprezintă reguli de conduită ale persoanelor, a căror aplicare este asigurată prin conștiința juridică a acestora, iar la nevoie prin forța coercitivă a statului.*

Cu ajutorul normei juridice civile se stabilesc coordonatele unui raport juridic civil. Așa fiind, normele juridice civile nu sunt simple indicații sau îndrumări, ci au caracter imperativ sau dispozitiv.

Relațiile sociale civile sunt exprimate în normele juridice civile sub forma unor raporturi juridice generale, tipice, în mod abstract. Relația socială reglementată de norma juridică civilă în mod abstract nu este un raport juridic civil nominalizat, un raport juridic civil concret, format între persoane determinate, cu un conținut și obiect concret, ci doar un raport juridic civil abstract. *Raportul juridic abstract* este în esență o relație socială la care se referă norma juridică în ipoteza sa, ea nu există în realitate, ea este o abstracție care se poate concretiza sau poate rămâne o abstracție atunci, când norma juridică nu-și găsește aplicare. Rezultă, deci, că raportul juridic abstract „nu este altceva decât un concept doctrinar menit să sugereze faptul că normele juridice reglementează

* Lect. univ. dr., Facultatea de Drept din Cluj-Napoca, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București.

raporturi sociale”¹. În schimb, *raportul juridic concret* este o relație socială concretă născută în condițiile stabilite de o anumită normă juridică. De exemplu, dacă ne referim la dispozițiile legale privitoare la răspunderea civilă delictuală (pentru cauzarea de prejudicii prin săvârșirea de delikte civile), ele creează un raport juridic civil *abstract* – de răspundere civilă delictuală. Din moment ce se săvârșește o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, un delict civil, între autorul delictului și păgubit se stabilește un raport juridic civil *concret*.

Realizarea normei juridice civile nu trebuie examinată în funcție de modul și forma ei de apariție, ci după elementele sale, chiar dacă nu toate elementele sale se realizează neapărat, se transpune în viață, în raport juridic civil concret.

Specificul normei juridice civile abstracte în prisma raportului juridic civil concret constă, printre altele, în aceea că raportul juridic civil concret exprimă o relație formată pe plan orizontal, elaborată și teoretic, în care sunt așezate unul lângă altul trei elemente: *subiectele, conținutul și obiectul*, precum și o anumită consecință juridică, un efect² juridic ori o sancțiune. Aceasta exprimă *aspectul static* al raportului juridic civil concret.

În teoria raportului juridic civil să se exprime și această mișcare, adică să se examineze acest raport juridic și în *dinamica* sa, evidențiindu-se astfel succesivitatea elementelor raportului juridic civil. Dinamica raportului juridic civil prezintă, deci, elementele acestuia așezate unul lângă altul, în mișcare, adică în procesul formării, desfășurării (modificării) și încetării lui.

Conceptul de raport juridic civil.

Dreptul înseamnă viață, el oferă un cadru specific vieții sociale fiind rezultatul traducerii într-un limbaj tehnic a formelor și structurilor sociale³.

Studiul raportului juridic subliniază anumite aspecte sociologice, raporturile de drept fiind, înainte de toate, raporturi sociale, în care

¹ I. Reghini, Ș. Diaconescu, *Introducere în dreptul civil*, vol. 1, Ed. Sfera, Cluj-Napoca, 2004, p. 89.

² E. Lupan, I. Sabau-Pop, *Tratat de drept civil roman vol. I Partea generala*, editura C.H.Beck, Bucuresti, 2006, p. 90.

³ J.Gaudement, *L'elaboration de la regle en droit et les donnes sociologique*, vol. Methode sociologique et droit, Paris, p. 23.

oamenii intră în vederea satisfacerii trebuințelor lor variate, raporturi de cooperare și existență. Orice raport juridic este o relație socială, dar nu orice relație socială este un raport juridic. Ceea ce deosebește un raport juridic de alte raporturi sociale, este faptul că, raporturile juridice își au asigurată realizarea în caz de nevoie, prin forța de constrângere a statului. Dacă în lucrările de specialitate⁴, raportul juridic este definit ca o relație socială, ideologică o relație individualizată, reglementată de norma de drept, apărută de stat și caracterizată prin existența drepturilor și obligațiilor juridice, atunci raportul juridic civil este o relație socială rezultată din acele împrejurări pe care normele dreptului le califică ca izvoare ale raporturilor de drept civil⁵. Aceste raporturi pot fi patrimoniale sau nepatrimoniale și apar ca o specie a raportului juridic⁶.

O definiție mai amplă, mai complexă nici nu se cunoaște în doctrina noastră civilistă. Se cunosc doar unele dezvoltări și explicații, concretizări și completări ale acestei definiții⁷. Raporturile juridice civile concrete apar, deci, ca o realizare a normelor juridice civile abstracte, de unde rezultă că:

- a) ele sunt relații sociale, adică relații dintre persoane;
- b) relațiile sociale respective sunt reglementate prin norme de drept civil;
- c) relațiile sociale reglementate de normele dreptului civil se exprimă sub forma raporturilor juridice civile, care pot avea sau nu un conținut economic, adică putând fi raporturi patrimoniale sau nepatrimoniale;
- d) având în vedere precizările făcute în legătură cu obiectul dreptului civil⁸, numai acele relații sociale patrimoniale și nepatrimoniale reglementate de normele acestei ramuri de drept sunt raporturi juridice civile în care părțile se găsesc pe poziție juridică de egalitate.

De aceea, se poate pune la îndoială afirmația făcută în doctrina noastră juridică precum că „natura raportului juridic este determinată de

⁴ A se vedea : J. Demeter, I. Ceterchi, *Introducere în studiul dreptului*, editura științifică, București, 1962, p.177 ; I. Ceterchi, M. Costin, S. Popescu, *Rolul social al dreptului*, vol. *Rolul și funcțiile dreptului*, București, editura Academiei, 1974, p. 362.

⁵ A se vedea și I. Reghini, Ș. Diaconescu, *op. cit.*, p. 92. Primul dintre autorii citați acordă, pe bună dreptate, un rol determinant legăturii dintre raportul juridic și izvorul său, care poate avea un rol decisiv în determinarea naturii raportului juridic.

⁶ *Idem*, p. 89.

⁷ A se vedea E. Lupan, Ioan Sabau-Pop, *op. cit.*, p.91

⁸ T. Pop, *Raportul juridic civil*, în *Tratat de drept civil*, vol. I, Partea generală, Editura Academiei, București, 1989, p. 54.

natura normei juridice care reglementează relația socială” cu caracter patrimonial sau nepatrimonial. Într-adevăr, specificul obiectului reglementării juridice este criteriul care determină apartenența unei relații sociale de obiectul unei anumite ramuri de drept și nu natura normei juridice determină natura raportului juridic.

Caracterele raportului juridic civil.

Caracterul social al raportului juridic civil rezultă din faptul ca el este (ca orice raport juridic) o relație socială, face parte dintr-un sistem de legături, de contacte sociale, care definesc individul ca ființă socială. Fiind atât un „homo faber” (ființă producătoare) cât și „un homo sapiens” (ființă cugetătoare), omul își gândește viitorul și își definește existența în funcție de un proiect. Ca participant la relațiile sociale, el este făuritor de istorie și poartă răspunderea pentru actele sale. Astfel raportul juridic poate fi definit ca acea legătură socială, reglementată de norma juridică, conținând un sistem de interacțiune reciprocă între participanți determinați, legătură ce este susceptibilă a fi apărată pe calea coercițiunii statale⁹.

Normele juridice, reglementând conduita oamenilor, determină uneori formarea de raporturi, deoarece conduita unei persoane se exteriorizează prin acțiunile sau interacțiunile ei față de alte persoane, față de organele de stat sau față de organizațiile obștești.

Privite prin prisma normelor juridice, raporturile juridice apar ca o realizare a normelor. Conduita prescrisă de normă devine realitate atunci când se concretizează într-un raport social, stabilit între anumite persoane care dispun de drepturi și obligații ce le sunt conferite de normele juridice.

Raportul juridic civil prezintă următoarele trei caractere:este un raport social, este un raport volițional și poziția juridică de egalitate a părților.

a) Norma de drept civil se adresează numai conduitei oamenilor și presupune totdeauna două părți, fiecare în calitate de persoană fizică sau persoană juridică. Într-adevăr, orice drept subiectiv presupune un raport între oameni, el neputând exista în afara relațiilor sociale.

⁹ N.Popa, *Teoria generală a dreptului*, editura Actami, București, 1998, p.294

Prin urmare, atunci când se vorbește despre „regimul juridic al bunurilor”, în realitate, se are în vedere conduita oamenilor (ei între ei) cu privire la lucruri¹⁰.

b) Orice raport juridic are caracter volițional deoarece este reglementat de norme juridice care exprimă voința legiuitorului. Deci un prim aspect care evidențiază caracterul volițional al unui raport juridic civil rezultă din norma de drept civil, norma care exprimă voința de stat. Ba mai mult decât atât există și un al doilea aspect al caracterului volițional, atunci când raportul de drept civil se naște din acte juridice are caracter dublu volițional, fiindcă, pe lângă faptul că reflecta voința legiuitorului, el este rezultatul manifestării de voință a părților actului juridic în scopul producerii de efecte juridice.

c) Poziția juridică de egalitate a părților, reprezintă un caracter propriu al raportului juridic civil, prin care se exprimă nesubordonarea unei părți față de cealaltă, adică faptul că, în principiu, nici una din ele nu are mijloace proprii de constrângere pentru a obliga pe cealaltă parte la executarea obligației. Precizăm faptul că acest caracter exprimă nu poziția participanților la raportul juridic civil față de lege (egalitatea în fața legii fiind un principiu fundamental al dreptului în ansamblu), ci față de ele însele.

Structura raportului juridic civil.

Structura raportului juridic civil cuprinde trei elemente constitutive distincte: subiectele, conținutul și obiectul acestui raport juridic.

a) *Subiectele* raportului juridic civil sunt oamenii luați individual, pentru care folosim, în mod convențional, sintagma „persoane fizice”, care sunt denumite și „subiecte individuale de drept civil”, și oamenii organizați ca entități distincte, denumite „persoane juridice” (cândva „persoane morale”), fiind forme de organizare și participare la raporturile juridice civile care întrunesc condițiile cerute de lege. Persoanele juridice sunt calificate uneori și „subiecte colective de drept civil”¹¹.

¹⁰ G. Boroș, *Drept civil partea generală*, editia a II-a, editura All Beck, București, 1999, p. 37.

¹¹ În legătură cu expresia „subiecte colective de drept” socotim necesare unele observații. S-ar putea că această expresie să pară, în mod formal, a diferenția persoanele juridice de „subiecte individuale de drept”. În realitate nu este așa, deoarece fiecare parte

Între subiectele raportului juridic civil se leagă, în condițiile legii, raporturi juridice civile.

b) *Conținutul* raportului juridic civil este dat de totalitatea drepturilor subiective civile și a obligațiilor civile corelative care leagă subiectele raportului juridic civil.

c) *Obiectul* raportului juridic civil constă în acțiunile sau inacțiunile, adică în conduita subiectelor; este vorba de însăși prestația pe care un subiect al raportului juridic civil este îndreptățit să o pretindă celuilalt subiect și pe care acesta din urmă este obligat să o săvârșească ori să se abțină de la săvârșirea ei.

Aceste trei elemente constitutive trebuie să fie întrunite cumulativ pentru a putea fi vorba de un raport juridic civil.

a raportului juridic civil, când nu avem pluralitate de subiecte, participă individual în acest raport juridic. Apoi, nu toate persoanele juridice sunt constituite dintr-un colectiv de oameni. Avem, în sistemul nostru juridic, persoane juridice înființate de către o singură persoană fizică, cum sunt, de exemplu, societățile comerciale cu un singur asociat sau fundațiile constituite de o singură persoană fizică și există persoane juridice care nu au în spatele lor nici o persoană fizică, cum sunt cele înființate pentru cauză de moarte (fundațiile înființate prin testament). În aceste situații, teza „subiectului colectiv de drept” nu se mai justifică.